

DR. BÁN ISTVÁN

Az erdő- és vadgazdálkodás szakmai szabályozási rendszerének fejlesztési lehetőségei

A közelmúltbeli erdőrendezés sajátossága, hogy az erdő- és vadgazdálkodás tervezésében fatőmeghozam., illetve vadhasznosítás-centrikus, és túlsúlyban a helyi lehetőségek figyelembevételére alapozott volt. Az erdő életközössége az ember élete szempontjából igen sokféle rendeltetést tölt be, amelyek közül az utóbbi időben különösen előtérbe került a közjólét- és környezetvédelem. Jelentős változás állt be az ország gazdaságpolitikai életében, amelynek következményeként tulajdonviszonyi változások játszódnak le. A magántulajdon jelentősen előtérbe, amely bár mellőzi a nagy területű munkálatok némely előnyét, viszont a tulajdonos gondossága nagymértékben javítja egyes tevékenységek minőségét és növeli az ésszerű hasznosítás arányát. Ezen jelenségek hatásaként célszerű az erdő- és vadgazdálkodás tervezését az ösztönzési érdekre alapozott, az egyes funkciók összességét figyelembe vévő és a tulajdonjogi mozgásra kevésbé érzékeny, átfogó szabályozással felváltani. Ennek egyik célszerű szakmai megnyilvánulása a különböző szintű szabályozási rendszer.

Ágazati erdő- és vadgazdálkodási szabályozási rendszer

A nemzetközi érdekegyeztetés és az ösztönzési érdekek érvényesítése végett szükség van a magyar erdő- és vadgazdálkodás szabályozási rendszerének folyamatos, évenkénti áttekintésére.

Elő kell segíteni az ország erdőállagának megőrzését, a káros napi és hosszú távú mechanizmusok kiküszöbölését. Ki kell terjedjen az erdő- és vadállomány összességének régi és jelenlegi állapotára és az elérendő vagy fenntartandó rendeltetéshez szükséges tevékenységek ismertetésére.

Tartalmazni kell:

Az aktuális erdő- és vadállomány főbb jellemzőit, a múltbeli állapot elemzéséből következő feladatokat.

Az erdőterület és a vadgazdálkodásra alkalmas terület változásának főbb jellemzőit.

Az erdő- és vadállományt lényegesen befolyásoló természetes és mesterséges környezetváltozást, például az urbanizálódás, településfejlesztés, iparfejlesztés, árványok, vízrendezés.

Az ágazati szabályozási rendszernek ismertetni kell az erdő- és vadállomány minden olyan elérendő vagy fenntartandó rendeltetéshez szükséges tevékenységet, amely az ország lakosságának jogos igényét hivatott kielégíteni. Ennek érde-

kében tartalmaznia kell a szabályozás főbb jellemzőit.

Pontosítani kell az erdő- és vadállomány jövőbeli fatőmeg-, illetve egyéb termékek termelési, környezetvédelmi, közjóléti, sportvadászati és egyéb rendeltetés ellátásának követelményrendszerét. Meg kell határozni az egyes rendeltetések érvényesítési arányát és területi megfeleltetését. Össznmzeti érdekből egyes esetekben rendelteteskorlátozásokat kell bevezetni.

Ki kell dolgozni az ágazati szabályozási rendszer főbb jellemzőit és adatait tartalmazó mellékleteket. Meg kell adni az elérendő erdő- és vadállomány-állapot főbb jellemzőit (kiegészítve erdőérték, termőhely és vadélettér-javítással, erdőterületi trendjével stb.).

Ismertetni kell a fatőmeg és egyéb erdei termék, illetve melléktermék termelési eljárásainak összességét (hozamszabályozás, fajajpolitika, erdőfeltárás, csődleges faipar és piaci jövő stb.).

Közölni kell a környezetvédelmi tevékenység főbb módszereit (település-, természet- és táj- stb. védelem, természetiratkaság és értékek megőrzése stb.).

A mellékletnek tartalmaznia kell a közjóléti rendeltetést elcsúszó eljárások összességét (egészségügyi, sport, esztétikai, egyéb szociális és közjóléti igények kielégítési stratégiájának ismertetése).

Lényeges a vadgazdálkodási módszerek összességének ismertetése (a vad-

lomány mennyiségi, fajajösszetételei, minőségi változtatásának és a vadállományhasznosításnak, illetve a társágazatok igénykielégítésének módja).

Fel kell tüntetni egyéb rendelkezések megoldásának módját (természetjárás, idegenforgalom stb.).

Az ágazati erdő- és vadgazdálkodási rendszer elkövetkezendő 30 éve

Az ágazati erdő- és vadgazdálkodási szabályozási rendszer előkészítését külön célra létrehozott szakértői testület bevonásával és az országos erdőállomány-, illetve vadállomány-adattár alapján elkészített előzetes szakmai anyagok felhasználásával az FM Erdőrendezési Szolgálat feladataul célszerű tenni. Ajánlatos, hogy a tárcaközi egyeztetést az FM Erdészeti Hivatala végezze el. Az egyeztetett végleges szakanyagot célszerű a miniszternek jóváhagyni. Megjelenési formája többféle lehet. Az egyik lehetőség a terveysítási rendszerben használt statisztikai táblázati forma, amely éppen a hozzákapcsolódó átélt kellemetlen tapasztalatok miatt nem szerencsés. Célravezetőbb a közvetett megoldások alkalmazása. Az elkészített ágazati keretszámok ismeretében olyan szakmai előírások kimunkálása lehetséges, amelyek kötelező érvényű betartásával a kívánt ösztönzési eredményt kapjuk. Ilyen erdőgazdálkodási előírások le-

Változott a vadászok szemlélete az utóbbi időben – Ausztriában. Legalábbis ezt állapítja meg az ottani erdészeti egyesület az 1990. évben közzétett „Új irányt kell vevény a vadászat” című felhívásának eredményre irányuló mostani vizsgálata során. Jelentős törvényes rendelkezések születtek, a hatóság megértést tanúsít, a vadászok fokozódó tárgyilagossággal ítélik meg újabban a csülkösvad okozta erdőkárokat és keresnek maguk is megoldást azok csökkentésére.

Míndez azonban még korántsem jelenti a kitűzött cél elérését, további erőfeszítések is szükségesek az erdőgazdaság részéről:

– A nem, vagy csupán elviselhető mértékben károsodó területeket világosan el kell határolni a vad által veszélyeztetettéktől és ennek megfelelően kell változtatni a vadászati intézkedéseket.

– Az elviselhetőséget az erdő állapotán kell lemérni – a termőhelynek megfelelő faállomány felújítása minden lényeges óvintézkedés nélkül kell, hogy megoldható legyen.

– A lélvési tervet kevesebb megkötéssel és inkább az erdő többirányú hasznosításához szabva kell összeállítani és a teljesítést hatásosan ellenőrizni.

– Jobban kell érvényesíteni a tulajdonos érdekét.

– Fokozni kell a vadászok közötti felvilágosító tevékenységet.

– Az erdőgazdálkodásban erősíteni kell a természeteshez való közelséget.

(ÖFZ 1993. 4. Ref.: Jérôme R.)

Írtás vagy létszámapasztás?

Reményfi László reagálásához

Kíváncsi lennék, hogy a vadállomány (nagyvad) mikor éri el már azt a létszámot és mikor apad le annyira, hogy nem irritálja az erdészeket, illetve az erdészek egyes rétegét? A vad-, vadászellenes cikkekből azt szűröm le, hogy bizony pusztulnia kell, hiszen a legutolsó szarvas is rügvet, a vaddisznó makkot fog enni. És ez bizony főbenjáró. Mint mátrai erdész-vadász, immár húsz éve, megérhettem az ún. „vadbőség” és szomorúan látom a mostani vadlétszámcsökkenést. A felerősödött erdész-mezőgazda-vadász ellentét, az utóbbi évek bizonytalansága hatására bizony mindenki alaposan belenyúlt a vadállományba. A többletkölves jelenthette a növekvő költségekkel szemben is bizonyos kompenzációt. A máig el nem dőlt tulajdon- és bérleti viszonyok végős pánikszerű kilövészekre ösztönöztek sokakat a ki tudja meddig vadászhatunk még alapon. A felszaporodott orrvadászatról már nem is beszélék.

Azt se felejtjük el, hogy a Mátrában az 1989-es tél a vellejáró, több helyen méteres hő elvitte a muflonállományok legalább 60-70%-át, és ez mostanra sem tudott regenerálódni. A hiúz is valóban megjelent, én is látam személyesen, de mégsem írtotam ki, pedig puska is volt nálam, és valószínűleg ő sem közpóztán él.

Más dolog, hogy a hiúz, farkas vagy akár a medve jelenléte ősi állapot feltételez, ami sajnos már a múlté, és meglétének mi vadászok örülnénk legjobban. Érdekes, hogy a ragadozók védelmét elvárnák a vadászoktól, miközben az erdeim már régóta mesterségesen képződmények, mesterségesen felújított, fajaszegény, sok esetben monokultúrák, amúban valóban egyre kisebb a nagyvad élettere. Az esetleges bővőhelyek, a nagyobb vadlatról értékű fiatalosok pedig bekerítve.

Megnyugtathatom Reményfi Laci bácsit, hogy az idő neki, és a vele hasonló véleményen lévőknek dolgozik. Hiszen a civilizáció előrehaladása, a területek felaprózódása, az erdők teljes feltárása, az ezzel együtt járó zavarás és az egyre racionálisabbá váló erdőgazdálkodás úgyis beszűkíti a vad életterét. Következésképpen a létszámát is. A természetből egyre messzebb kerülő emberek vadász-vadászat ellenessége pedig velünk, az ősi szenvedély megszállottjaival is előbb-utóbb leteti a puskát.

Inczedy György

hemen például a fajajonként és természethelyecsoportonként előírt vágásérettségi kor alsó és felső korlátok (sem előbb letermelni, sem túltartani!), értékelőírások vagy munkálatok állománytípusonkénti és természethelyeigenletes elosztása. Alkalmazható előírásoktól való eltérés következményeként nagymérvű anyagi elvonás és differenciált adórendszerek, amely az ösztönözti érdekekből kedvezőten tevékenységet aránytalanul nagymértékben sújtja, a kedvezőt pedig adókedvezményben részesíti. Így a vadgazdálkodásban egyes területek ösztönözti érdektől eltérő kihasználtsága és a meghatározott fenntartható ösztönözti értékű eltérő kihasználtsága és a meghatározott fenntartható vadlétszám) és hasznosítástól való eltérés, illetve nagymérvű károkozás esetén anyagi elvonással és bérleti szerződés felbontásával sújtható az elkövető.

Körzeti erdő- és vadgazdálkodási szabályozási rendszer

Az ágazati erdő- és vadgazdálkodási szabályozási rendszer ismeretében célszerű elkészíteni a természet és egyéb helyi adottságok szempontjából hasonló erdő- és vadállomány-körzetekbe az ún. körzeti erdő- és vadgazdálkodási szabályozási rendszert. Tartalma és felépítése megegyezik az ágazatiával. Vonatkozási alapja a körzetrekelte felbontott ország adott körzete, és érvényességi ideje 10 év. A körzeti erdő- és vadgazdálkodási rendszert az FM Erdőrendezési Szolgálat területileg illetékes irodáinak célszerű elkészíteni, bevonva az általa összehívott helyi szakértői bizottságok és felhasználva a körzeti erdő- és vadállomány adatai alapján készített előzetes szakanyagokat. A helyi egyeztetések után elkészített végleges anyagot az FM Erdészeti Hivatalnak célszerű jóváhagyni.

A körzeti erdő- és vadgazdálkodási szakanyagok – figyelembe véve az ágazati jellemzőket – már konkrét előírásokat kell tartalmaznia. Célszerű a mostani erdőterv és vadgazdálkodási üzemterv megfelelő alkalmas munkarészeit átvenni és kiegészíteni a környezetvédelmi, közjóléti és egyéb előírásokkal.

Erdő- és vadgazdálkodási tervek

Megfelel a néhai üzemterveknek, illetve a jelenlegi erdőtervek és vadgazdálkodási üzemtervek fogalmának. Lényeges különbség, hogy az erdő életközösségének különböző rendeltetéseit nem egymástól elszakítva, hanem a körzeti munkarészek alapján együttesen, egymás kapcsolatában venné figyelembe az erdészeti és vadászati gazdálkodónként különböző rendeltetések szerint is megjelenítendő az egyes tervek.

Gazdálkodó alatt a terület tulajdonát, bérletét, használatát értjük. Az erdő élet-

közösségének különböző rendeltetése miatt ugyanannak a területnek több bőrléte és használója is lehet. A terület tulajdonosától függetlenül, minden erdőgazdálkodónak érvényes erdőtervvel, a vadgazdálkodónak pedig érvényes vadgazdálkodási tervekkel kell rendelkeznie.

Az erdőterv alapjaiban kellene hogy egyezzen a jelenlegi erdőtervvel, kiegészítve a vadgazdálkodási, környezetvédelmi, közjóléti és egyéb rendeltetések szempontjából lényeges állapotjelzőkkel, korlátozásokkal, elvégzendő munkákkal és egyéb előírásokkal. Egyéb tekintetben valamennyi hagyományos területfórásnál figyelembe venné a többi rendeltetés szempontjait is. Az erdőterv állapotleíró és tervezése ezáltal bővülne környezetvédelmi, közjóléti, vadgazdálkodási és egyéb munkarészekkel.

A vadgazdálkodási tervek nagy általánosságban a most is érvényben lévő vadgazdálkodási üzemtervhez kellene hasonlítania. A körzeti erdő- és vadgazdálkodási stratégia amúgy is tartalmazza a körzeti élőhelyének állapotjelzőit, ezért egyszerűen szűkebb az élőhely leírása, másrészt viszont bővebb az erdőgazdálkodás, környezetvédelem, közjóléti és egyéb rendeltetés érdekében elvégzendő tevékenység tervekkel. Valamennyi többi hagyományos tervek előírásának figyelembe kell vennie az előző érteket.

Erdő- és vadgazdálkodási tervek főszóközű szakirányú képességgel rendelkező szakember készítetne, a hozzá szükséges körzeti erdő- és vadgazdálkodási szabályozási rendszert, illetve előzetes szakanyagokat csak az ERSz területileg illetékes irodája szolgáltatathatna részére. Az erdő- és vadgazdálkodási tervek felülvizsgálatát az ERSz területileg illetékes irodájának vezetője végezhetné, és az ERSz főigazgatója lehetne a jóváhagyó.

Jelenleg átmeneti megoldásként az új erdőtulajdonosok erdőtervkövetelményét kértetnek erdeikről a területileg illetékes ERSz Erdőtervezési Irodájától, amely a legfontosabb jellemzőket tartalmazza.

Az erdő- és vadgazdálkodás szakmai szabályozórendszerének érvényesítése csak a hatósági munka szigorú, következetes érvényesítésével oldható meg. Ebben az esetben a tulajdonviszonyoktól függetlenül az ösztönözti érdeket nyújtandó, figyelembe véve a helyi adottságok információttöbbletéből eredő tendenciaindítást, a magasabb szintű lehetőségek keretei által nyújtott lehetőségekben belül. Ezzel megoldható az ösztönözti és a helyi tulajdonosi érdekek közléte. Az új Erdő- és Vadgazdálkodási Törvényben is célszerű kimondani, hogy az ösztönözti érdeket az első, és emellett törekedni kell a tulajdonos igényeinek kielégítésére is. (Erdészeti 1990., először átdolgozva 1992. június, másodszor átdolgozva 1994. március.)